FiCom ry | ML
7.2.2023

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

FiComin lausunto digikompassin selonteosta

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt lausuntoa Valtioneuvoston selonteosta ’Suomen digitaalinen kompassi’ (VNS 10/2022 vp). FiCom kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja toteaa seuraavaa:

Digitaalisen kompassin tavoitteet ovat kannatettavia ja niitä tulee edistää yli vaalikausien

Kansallinen digikompassi perustuu vuonna 2021 esiteltyyn EU:n digikompassiin ja sitä koskevaan Digitaalinen vuosikymmen 2030-ohjelmaan. Suomi on ensimmäinen EU-maa tai ainakin ensimmäisiä, joka saa kansallinen kompassin valmiiksi. Tästäkin syystä Suomen digikompassia seurataan tarkasti muissa EU-maissa.

Digikompassin tarkoituksena on koota digitalisaation ja datatalouden kansallinen kokonaiskuva ja asettaa tavoitteet kohti vuotta 2030. Digikompassin visio on se, että rakennamme yhdessä houkuttelevaa, kilpailukykyistä, kestävää ja hyvinvoivaa digitaalisesti kyvykästä Suomea.

Koska kompassin aikajänne ulottuu vuoteen 2030 saakka, on keskeistä, että kompassin tavoitteisiin sitoudutaan ja niitä edistetään yli vaalikausien. Tässä mielessä tuleva hallitusohjelma on tärkeä dokumentti ohjaamaan, mitä toimenpiteitä digikompassin tavoitteiden toteuttamiseksi tullaan tekemään seuraavalla hallituskaudella ja miten ne rahoitetaan.

Digikompassin yksi tavoite on, että digitalisaatiota johdetaan poikkihallinnollisesti. Tällä hetkellä Suomessa digitalisaatioon tähtääviä toimenpiteitä ylimmällä tasolla ohjaa digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministeriryöryhmä. Ministeriryöryhmän sihteeristönä ja valtioneuvostotason yhteistyön tukena toimii runsas vuosi sitten perustettu digitoimisto. Poikkihallinnollisuuden jatkaminen on hyvin keskeistä kompassin tavoitteiden saavuttamiseksi. Poikkihallinnollisuuden jatkamisen lisäksi kompassin toimeenpanon varmistaminen tarvitsee laajaa sitoutumista myös elinkeinoelämältä ja muilta toimijoilta.

Kompassi toimii työkaluna digitalisaatiokehityksen johtamisessa ja ohjaamisessa. Lähtökohtaisesti kompassin kokonaisuus strategisena dokumenttina vastaa tähän tarkoitukseen. Erityisesti SWOT-analyysissä tunnistetut heikkoudet ja uhat antavat mahdollisuuden ryhtyä toimenpiteisiin niiden vähentämiseksi ja poistamiseksi. Samalla vahvuuksia ja mahdollisuuksia tulee hyödyntää ja kehittää edelleen.

Digikompassi ja sen tavoitteet paitsi tarjoavat digitalisaatiokehityksen tiekartan, edistävät ja tehostavat samalla vihreää siirtymää. Digitaalinen ja vihreä siirtymä ovat sidoksissa toisiinsa, ei ole toista ilman toista. Kompassin tavoitteet on jaettu neljään osa-alueeseen: digitaalisesti osaava väestö ja työvoima, digitaalinen infrastruktuuri, yritysten digitalisaatio sekä digitaaliset julkiset palvelut. Kunkin tavoitteen alle on kirjattu niiden avaintulokset. Kompassin osa-alueet ja tavoitteet ovat erittäin kannatettavia. Tavoitteet ja avaintulokset ovat pääosin hyvin valittuja. Pelkät tavoitteet ja avaintulokset eivät kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan toimenpiteitä ja mittareita, jotka ovat parhaillaan suunnittelun alla. Kokonaisuus on laaja ja ehdotettuja avaintuloksia on runsaasti, joten niiden priorisointi on keskeistä toimeenpanon onnistumiseksi.

Osaaminen
Osaamisen tavoitteet ovat hyviä, mutta työperäiseen maahanmuuttoon tulisi panostaa huomattavasti enemmän. Kompassin kirjaus pitkälle digitalisoiduista oleskelulupaprosesseista on hyvä lähtökohta, mutta Suomessa opiskelevien ja tutkinnon suorittaneiden jäämistä maahan on helpotettava sujuvoittamalla lupakäytäntöjä.

Kun kotimainen työvoima ei kykene vastaamaan digiosaajien tarpeeseen, tarvitsemme asiantuntijoita myös ulkomailta. Osaajien työperäistä maahanmuuttoa pitää lisätä nopeuttamalla lupakäsittelyä ja tehdä se mahdollisimman sujuvaksi. Tavoitteena tulee olla lupaprosessin läpikäyminen päivässä.

Digitaalinen infrastruktuuri ja kyberturvallisuus
Digikompassin kunniahimoisia tavoitteita digitaalisesta infrastruktuurista ja sen tavoitteista voidaan pitää kannatettavina. Kompassissa todetaan, että Suomessa viestintäverkkojen kehityksessä pääperiaate on teknologianeutraalius, johon kuuluu muun muassa se, että sekä kiinteää että langatonta laajakaistaa edistetään rinnakkain. Tämä on erittäin kannatettava periaate myös jatkossa.

Lisäksi on helppo yhtyä siihen kompassin toteamukseen, että Suomi on kiistatta matkaviestinverkkojen pioneerimaa, ja tavoitteena on olla maailman kärkijoukoissa myös seuraavien sukupolvien mobiiliverkkojen kehittäjänä ja hyödyntäjänä. Kunnianhimoisiin infrastruktuuria koskeviin tavoitteisiin pääseminen edellyttää, että operaattoreilla on riittävästi investointikykyä panostaa nykyaikaisiin teknologioihin. Yhtenä keinona on se, että vanhoista matkaviestinteknologioista voidaan luopua, mikä vapauttaisi taajuuksia ja teleyritysten resursseja energiatehokkaampiin ja tietoturvallisempiin matkaviestinteknologioihin.
Myös sääntelyn ja julkisen sektorin tulee mahdollistaa ja edistää infrastruktuuriin panostamista ja rakentamista. Tällä hetkellä suuntaus on pikemminkin päinvastainen, sillä osa julkisen sektorin toimijoista vaikeuttaa tai pyrkii vaikeuttamaan digitaalisen infran sijoittamista ja rakentamista joko sääntelyn tai erilaisten lupaehtojen kautta.

Gigabittiyhteyden avaintulos on kannatettava tavoite, mutta sen tulee koskea laskevaa liikennettä (latausnopeus verkosta) EU-tavoitteen ja COM (2021) 118 liitteen alaviitteiden 4 ja 5 mukaisesti.

Kyberturvallisuuteen on viime vuosina kohdistettu paljon EU:n ja kansallisen tason sääntelyä, ja uusia ehdotuksiakin on vireillä. Tällä hetkellä ja lähiaikoina tulee keskittyä erityisesti EU-sääntelyn kansalliseen toimeenpanoon, ohjeistuksiin ja yritysten neuvontaan. Lisäsääntelyn tarvetta ja tarpeellisuutta tulee harkita tarkasti ja samoin on arvioitava, missä määrin aiempaa ja päällekkäistä sääntelyä voidaan purkaa. Tämä osaltaan keventäisi ja helpottaisi sekä viranomaisten että yritysten hallinnollista taakkaa.

Yritysten digitalisaatio
Yritysten avaintuloksessa (s. 59) todetaan, että ”julkisia panostuksia teknologiakehitykseen (ml. julkiset hankinnat) tehdään vuosittain”. Tämä on erittäin kannatettava tulostavoite. Se edellyttää kuitenkin sitä, että julkiset hankinnat ovat aidosti läpinäkyviä, avoimia ja kilpailutettuja, eikä hankintalakia kierretä sen tarkoituksen vastaisesti. Jos tämä ei toteudu, hankintalakia tulee muuttaa ja ottaa yhdeksi toimenpiteeksi.

Tietoliikenteen- ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Marko Lahtinen
lakiasiat